

Utredning – Kulturhus i Liljeholmen

Sammanfattning

I stadens budget för 2022 ges Kulturnämnden uppdraget att utreda möjligheten till etablering av ett nodbibliotek i Liljeholmen.

I Stockholm stads översiktsplan pekas Liljeholmen ut som ett område med stora möjligheter till stadsutveckling. Det goda läget med närhet till tunnelbana och tvärbana i närheten av innerstaden kommer att stärkas ytterligare genom att en ny tunnelbanelinje byggs mellan Fridhemsplan och Älvsjö.

Stadsutvecklingen i Liljeholmen innebär minst 4000 nya bostäder, tusentals nya arbetsplatser, handel, förskolor och utveckling av stråk, torg och parker. Liljeholmen ska bli en väl integrerad del av centrala Stockholm.

Stadsutvecklingen i Liljeholmen kommer att leda till en stor befolkningstillväxt samt en ökad genomströmning av pendlare till de nya arbetsplatser som planeras i området. Sett till antal invånare, cirka 125 000, närmar sig Hägersten-Älvsjö samma storlek som Södermalm. Befolkningen ökar betydligt mer än staden som helhet. Mest ökar andelen barn och unga.

Kulturförvaltningen bedömer att det i Liljeholmen finns stora möjligheter för bibliotek och kulturskola att samnyttja lokaler och i samverkan med andra aktörer skapa ett kulturhus i Liljeholmen. Detta för att möta efterfrågan och krav på offentlig kultur- och medborgarservice i söderort. Ett kulturhus i Liljeholmen skulle:

- Nå ut och erbjuda ett kulturellt utbud och annan service till stadsdelens ökande antal invånare och förbipasserande, svara mot behoven i ett större närområde än det allra mest lokala – med prioritet barn och unga.
- Möta kulturlivets behov av spelplatser liksom civilsamhällets behov av mötesplatser.
- Samnyttja lokaler så att olika verksamheter kan nyttja lokalerna under olika tider på dygnet. Detta leder till så väl ekonomiska vinster som bättre service för medborgarna.
- Bidra till en mer aktiv och tryggare stadsdel, också på kvällstid.

Inledning

I stadens budget för 2022 ges Kulturnämnden uppdraget att utreda möjligheten till etablering av ett nodbibliotek i Liljeholmen. Detta ligger i linje med nuvarande biblioteksplans ambition att etablera ett nodbibliotek i varje stadsdelsområde där biblioteksrum och verksamhet formas efter behoven i ett större närområde än det allra mest lokala. En biblioteksetablering i Liljeholmens centrum uppfyller väl Stockholms stadsbiblioteks huvudkriterier för en nyetablering av bibliotek: God tillgänglighet i form av direkt närhet till knutpunkt och större centrumbildning, samt möjlighet till samverkan eller samlokalisering med andra aktörer.

Kulturförvaltningen har i sin utredning kunnat visa på att det finns goda förutsättningar till samlokalisering och möjligheter att inkludera även andra verksamheter samlade i ett kulturhus. Detta för ett effektivt nyttjande av lokaler och resurser samt för att ge maximal nytta och service till stadens invånare.

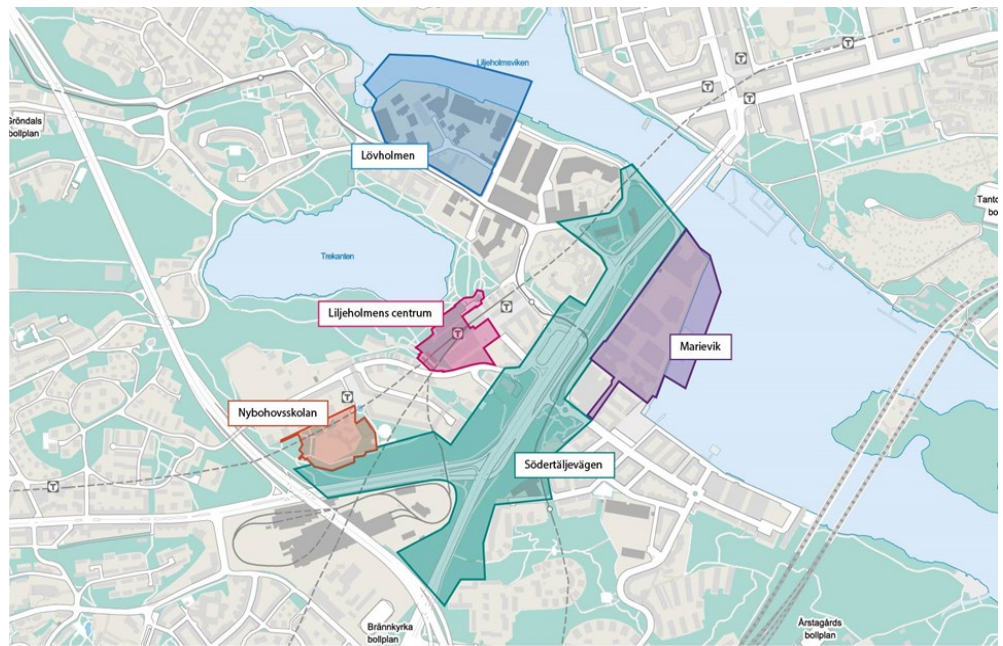
I denna PM beskrivs utredningens resultat vad gäller nuläge, behovsanalys samt kulturförvaltningens förslag.

En växande stadsdel

I Stockholm stads översiktsplan pekas Liljeholmen ut som ett område med stora möjligheter till stadsutveckling. Det goda läget med närhet till tunnelbana och tvärbana i närheten av innerstaden kommer att stärkas ytterligare genom att en ny tunnelbanelinje byggs mellan Fridhemsplan och Älvsjö.¹ Det stärker Liljeholmen som arbetsplatskluster där fler kontorsetableringar eftersträvas och prioriteras. Fler i söderort får närmare till arbetet och det lokala näringslivet får bättre förutsättningar.

Stadsutvecklingen i Liljeholmen innebär minst 4000 nya bostäder, tusentals nya arbetsplatser, handel, förskolor och utveckling av stråk, torg och parker. Stadens intention är att Liljeholmen ska bli en väl integrerad del av centrala Stockholm, inte minst genom utvecklingen av Södertäljevägen. Ambitionen är att skapa en attraktiv miljö med en blandning av arbetsplatser, bostäder och service. Nya mötesplatser i form av trygga parker, torg och stråk ska locka både boende och besökare.

Ett flertal olika stadsutvecklingsprojekt pågår i området och utgör sammantaget stadsutvecklingsområdet *Norra Liljeholmen*.

Pågående stadsutvecklingsprojekt i Liljeholmen, Stockholm Växer

- **Liljeholmens centrum:** Genom överdäckning av spår ska centrumet utvecklas med en större galleria, fler arbetsplatser och 120 nya bostäder. Planförslaget ger 3000 nya arbetsplatser vilket utgör en mycket stor ökning, från 900 till 3900 arbetsplatser i Liljeholmens centrum.
- **Lövholmen:** Omvandlas från ett industriområde till en blandad stadsdel med 1500 – 2000 bostäder, förskolor och parker.
- **Södertäljevägen:** Området kring Södertäljevägen utvecklas till ett urbant och tryggt stadsrum med nya bostäder, arbetsplatser, handel, service och mötesplatser. 1300-1700 lägenheter. Mellan 90 000 – 130 000 kvm total lokalyta. Projektets mål är att skapa en urban stadsdel med goda vistelsemiljöer som en förlängning av Södermalm och förena Liljeholmen över Södertäljevägen.
- **Nybohovsbacken:** 180 nya bostäder länkar samman befintlig bebyggelse på Nybohovsberget med nya Liljeholmstorget och ny fristående förskola.
- **Nybohovsskolan:** Utbyggnad av befintlig skola till en F-9 skola och ny byggnad för förskola och idrottssal. Idag går cirka 170 elever i årskurserna F-6 på skolan. Efter utbyggnaden kommer den att ha plats för 900 elever i årskurserna F-9. Den befintliga förskolan planeras att ersättas med en ny större förskola. Den nya förskolan rymmer cirka 144 förskoleplatser.
- **Marievik:** Befintligt arbetsplatsområde kompletteras med cirka 1000 nya bostäder. Området får även nya förskolor, lokaler, parker och torg. 27 000 kvadratmeter nya ytor för kontor och andra verksamheter.

Sett till antal invånare, cirka 125 000, närmar sig Hägersten-Älvsjö samma storlek som Södermalm. Samtidigt är tillväxten stor i både Älvsjö och Hägersten-Liljeholmen vilket gör att det finns potential för stadsdelsområdet att bli störst. Hägersten-Älvsjö är det stadsdelsområde i Stockholm som förväntas öka sin befolkning i åldrarna 6-15 år mest fram till 2028.

Stadsdelen Liljeholmen har totalt 16 371 invånare som utgör 14 % av Hägersten-Älvsjö och 2 % av stadens befolkning. I många delar är stadsdelen Liljeholmen en representativ spegling av Stockholm som helhet. I några avseende sticker dock stadsdelen ut:

- Befolkningen ökar betydligt mer än staden som helhet. Enligt prognos beräknas befolkningen öka med 26 % mellan 2020-2030, jämfört med en ökning på 9 % i staden som helhet.
- Högre andel små barn 0-5 år
- 16-19 år och 80+ ökar mer än staden som helhet

Behovsanalys

Redan idag finns identifierade behov och utmaningar i stadsdelen, vilket sett till den starka tillväxten i området troligtvis kommer att bli än mer påtagliga. Nedan beskrivs några av de identifierade behoven i Liljeholmen.

Platser för barn och unga

Lokal- och platsbrist är en stor utmaning för den kultur som riktar sig till barn och unga. Underskottet avspeglar sig bland annat i svårigheten att anordna barnteater och utställningar. Det saknas idag scener som lämpar sig för barnkultur i stadsdelen och få förskolor har möjlighet att ta del av kulturarrangemang i egna lokaler. Hög exploatering och ett stort antal nyinflyttade gör att trycket på parker och grönområden så väl som på inomhuslokaler är högt.

Utbildningsförvaltningen ser ett behov av samverkan kring lokaler i Liljeholmen som vid behov kan användas för skolans verksamhet. Utbildningsförvaltningen behöver tidvis lokaler för särskilda grupper inom skolan som ska kunna användas för grupprum eller undervisning. Skolor har också behov av att vid exempelvis ombyggnationer eller tillfälliga elevtoppar använda andra aktörers lokaler för estetiska ämnen.

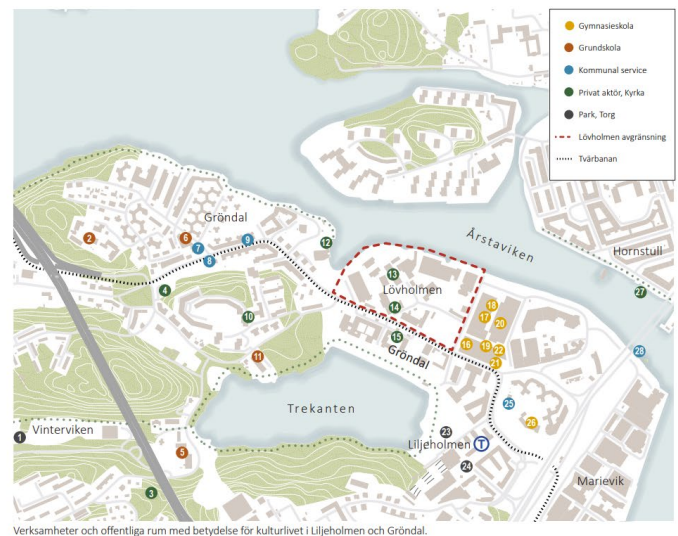
Liljeholmen har en stor koncentration av gymnasieskolor och ett SFI som attraherar elever från hela regionen med åtta gymnasieskolor i direkt närhet av centrum. Ett stort antal tillresta unga samlas på liten yta i närheten av Liljeholmstorget. Det saknas idag platser för unga att uppehålla sig på, både under skoltid och på eftermiddagar.ⁱⁱ

Stadsdelsförvaltningen har, tillsammans med Region Stockholm tagit initiativ till ett ungdomshus i närheten av Liljeholmstorget (Gamla folkskolehuset). Huset fungerar som ungdomsmottagning under dagen och rymmer därefter fältverksamhet, fritids- och kulturverksamheter. Stadsdelsförvaltningen ser det som angeläget att hitta fler lösningar som kan möta ungdomarnas behov av platser, lokaler och aktiviteter i Liljeholmen. Stadsdelsförvaltningen Hägersten – Älvsjö uttrycker särskilt en önskan om ett nära samarbete med kulturförvaltningen kring kulturverksamhet och aktiviteter för unga. Kulturskolan har redan inlett ett samarbete med ungdomshuset.

Mötesplatser och lokaler för kultur

Stadsdelsområdet Hägersten – Älvsjö utmärker sig med många verksamma inom kulturkärnanⁱⁱⁱ (nära 13 %), främst inom litterärt och konstnärligt skapande. I Hägersten-Älvsjö finns ett av stadens ateljéhuskluster som tillsammans med Södermalm inrymmer en majoritet av stadens ateljéer. Här finns starka koncentrationer av sökta och beviljade ateljéstöd.^{iv} Lövholmen i Liljeholmen har sedan 1980-talet varit en viktig produktionsplats för kultur. Färgfabrikens konsthall öppnade 1995. Verksamheten förenar konst och arkitektur och samarbetar med kommuner, universitet, forskning och näringsliv kring seminarier, utbildning och experiment. Beckershuset är ett ateljéhus med sammanlagt mellan två och tre hundra produktionsplatser för kultur inom olika fält, såsom konstnärer, koreografer, musiker, arkitekter, modeskapare, fotografer, författare, förläggare, illustratörer och filmskapare. Med sin stora koncentration av ateljéer bidrar Beckershuset till att Lövholmen utgör en konstnärlig nod i södra Stockholms kulturkluster. Det finns några publika rum i byggnaden, men verksamheten är relativt sluten och osynlig för omgivningen.^v Under Liljeholmsbron ligger idag Teatern under Bron. Stockholms stadsarkiv öppnade sin verksamhet på Liljeholmskajen 2019.

1. Vintervikens kolonilottsområde, mm.
2. Gröndalsskolan
3. S:t Sigfrids kyrka
4. Gröndals kyrka
5. Blommenbergsskolan
6. Magitaskolan
7. Kulturskolan
8. Gröndals ungdomscafé
9. Gröndals bibliotek
10. Snabbköpet
11. Entréskolan
12. Gröndals båtklubb/Café cui de sac
13. Färgfabriken
14. Beckershuset
15. Kollektivhusföreningen Trekanten
16. Djurgymnasiet
17. Realgymnasiet
18. Stockholms estetiska gymnasium
19. Didaktus gymnasium
20. Praktiska gymnasiet
21. Gymnasieskolan Futurum
22. Liljeholmens gymnasium
23. Trekantsparken- fruktlesparken
24. Liljeholmstorget
25. Planerat ungdomshus
26. Nordiska Musikgymnasiet
27. Hornstulls strand
28. Teater under bron

Verksamheter och offentliga rum med betydelse för kulturlivet i Liljeholmen och Gröndal.

Karta från Lövholmen Kulturlivsanalys, 2021-11-19, Nyréns arkitektkontor

Föreningslivet är förhållandevis starkt i Liljeholmen. I området runt Lövholmen finns flera aktiva föreningar. I Liljeholmen med omnejd finns även ett flertal aktiva PRO-föreningar. Det finns även ett starkt kultur- och föreningsliv i de angränsande områdena Telefonplan, Aspudden och Gröndal. Vid Telefonplans centrum ligger Midsommargården som är en av Stockholms sex hemgårdar. I Hägerstensåsen ligger Hägerstensåsens medborgarhus. Utbyggnaden av Liljeholmen som trafiknod gör området mer attraktivt även för föreningar och andra aktörer aktiva i närliggande områden.

Stadsdelsförvaltningen har inga egna lokaler att hyra ut till föreningar och kulturaktörer. Vissa äldre-organisationer har möjlighet att nyttja lokaler på exempelvis träffpunkter och äldreboenden/särskilda boenden. Skolors aulor och andra lokaler är inte tillgängliga mer än marginellt då skolorna nyttjar dem för eget bruk. Platser för kultur, offentliga lokaler och gemensamhetslokaler har dock inte utvecklats inom Liljeholmen i samma omfattning som befolkning och skolverksamheten har ökat. Flera lokaler har istället tagits ur bruk eller blivit otillgängliga. Med den tillkommande bebyggelsen i området uppstår nya behov av kultur i form av ökad efterfrågan på samlingslokaler, kulturskola, bibliotek, bio, scener och utställningslokaler. Trots den stora andelen konstnärer i stadsdelsområdet finns det idag få gallerier med möjlighet att ställa ut och sälja konst. Stadens studieförbund har inga egna lokaler i stadsdelsområdet.^{vi}

Det finns överlag ett behov av mötesplatser i stadsdelen, såväl utomhus som inomhus, vilket gör det svårt för staden att möta de lokala initiativ som civilsamhället initierar. Stadsdelsförvaltningen ser även, i egenskap av arbetsgivare, att det finns behov av lokaler i

bra läge för interna möten samt för nämndsammanträden och liknande.

Stadsdelsförvaltningen ser att det finns behov av olika sorters lokaler. Det behövs både en centralt placerad samlade plats som erbjuder en mångfald och rika möjligheter till utveckling, nöje och möten och mindre enheter, mötesplatser och studios som kan fungera som satelliter till den centrala platsen.

Stadsdelsförvaltningen ser även att det kan finnas behov av mer flexibla lokaler som går att samnyttja av flera aktörer, då allt färre har råd med egna lokaler, exempelvis en ”black box”: ett flexibelt scenrum som kan tjäna flera behov samtidigt, på, eller i närheten av, Liljeholmstorget.

Trygghet

Den senaste trygghetsmätningen i Stockholms stad visar att invånarna i Hägersten-Älvsjö känner sig tryggare och upplever mindre utsatthet för brott än den genomsnittliga stockholmaren. Andelen polisanmälda brott ligger också under snittet i staden.

Viss variation finns dock mellan de olika stadsdelarna. Några geografiska platser upplevs som mindre trygga eller är mer utsatta än andra, vilket gör att tyngdpunkten i de lokala trygghetsinsatserna riktas dit.

Hägersten-Älvsjö stadsdelsförvaltning och utbildningsförvaltningen har en lokal samverkansöverenskommelse med två lokalpolisområden, Globen och Skärholmen. Till grund för samverkansöverenskommelsen ligger en lokal lägesbild som tas fram gemensamt av stadsdelsförvaltningen och polisen utifrån statistik, dialog och trygghetsmätningar.

Utifrån lägesbilden har två prioriterade områden identifierats:

- Riktat arbete mot avgränsade platser och utsatta områden
- Unga i risk för kriminalitet

Liljeholmen, med fokus på Liljeholmstorget och Trekantsparken, är en av de platser som sticker ut vad gäller brottslighet, ordningsstörningar och upplevd otrygghet och därför prioriteras i samverkansöverenskommelsen.

Den stora ansamlingen av ungdomar runt Liljeholmstorget bidrar enligt stadsdelsförvaltningen till att det uppstår riskmiljöer med bland annat rån och narkotikaförsäljning. Detta gör att många uppfattar platsen som otrygg. Stadsdelsförvaltningen ser det som angeläget att hitta lösningar som kan möta ungdomarnas behov av platser, lokaler och aktiviteter i Liljeholmen.

Gallerian vid Liljeholmstorget stänger mellan klockan 18 och 20 beroende på veckodag och frånvaron av exempelvis barer och kvällsaktiviteter i området gör att många upplever platsen som otrygg särskilt på kvällstid. Utöver detta skapar närheten till innerstaden, med missbrukare som rör sig mellan Hornstull och Liljeholmen, ytterligare trygghetsutmaningar för Liljeholmen.

Kulturförvaltningen har erfarenheter av trygghetsskapande verksamhet i olika delar av staden. Ett exempel är Östberga där kulturförvaltningen, tillsammans med andra förvaltningar och bolag inom staden, polisen och andra berörda aktörer, har genomfört en kraftsamling för att öka tryggheten i området. Den upplevda tryggheten bland boende i Östberga har haft en positiv utveckling under de senaste åren. En fallstudie^{vii} som kulturförvaltningen genomförde 2020 visade att satsningarna på kultur och kulturhus har bidragit till att området nu upplevs som tryggare, genom att de skapar:

- ett inflöde av människor till och från området
- mötesplatser som bygger tillit och förtroende
- identitet och stolthet för området
- värdefull fritid för barn och unga som minskar risk för utanförskap

Kulturförvaltningen ser att en kulturetablering i Liljeholmen, som attraherar olika människor, i kombination med andra trygghetsskapande insatser, skulle kunna bidra till att öka den upplevda tryggheten även i Liljeholmen. De som tar del av kulturverksamheten kan även skapa ett besöksunderlag för kaféer och restauranger i området.

Bra läge för bibliotek och kulturskola

Stockholms stadsbibliotek

Det finns idag inget bibliotek i Liljeholmen. De närmaste biblioteken ligger i Gröndal (260 kvm publik yta), Aspudden (280 kvm publik yta) samt Hornstull (460 kvm publik yta). Stockholms stadsbibliotek konstaterar att dessa lokaler är för små för att kunna möta behoven hos en växande befolkning. Det är heller inte möjligt att bygga ut de befintliga lokalerna.

Stockholms stadsbibliotek har sedan länge som ambition att etablera en biblioteksverksamhet i Liljeholmens centrum. Redan i 1973 års strukturutredning, "Bibliotek i storstad", angavs en biblioteksetablering i Liljeholmen som särskilt angelägen. I samtliga av Stadsbibliotekets, av nämnden tagna, strukturplaner (2008, 2012 samt 2016) anges Liljeholmen som prioriterat för etablering av ett nytt större bibliotek, inte minst på grund av det strategiska läget.

I stadens översiktsplan nämns behovet av ett bibliotek i Liljeholmen, liksom i Stadsbyggnadskontorets Start-PM för Liljeholmens centrum, Dnr 2018-14587. I denna anges att

”...i planförslaget föreslås ett bibliotek som navet i en kulturell mötesplats. Biblioteket ska placeras särskilt tillgängligt så att det fungerar trygghetsskapande och så att det placerar kulturen i centrum.”

I rapporten ”Samlingslokaler och andra mötesplatser i Stockholm” (2015) anges att sett till befolkningsökningen i staden behövs en etablering av ytterligare sex bibliotek innan 2023 för att behålla dagens nivå. Sedan utredningen presenterades har Internationella biblioteket och Tranströmerbiblioteket öppnat i nya lokaler samt har nyetableringar skett i Norra Djurgårdstaden och Östberga.

I samband med strukturplan för Stockholms stadsbibliotek 2017-2020 togs det fram ett förslag på lokaliseringsmodell för beslutsunderlag för biblioteksplanering – en fallstudie för södra Stockholm. I denna studie pekas Liljeholmen ut som en strategisk punkt för att placera ett bibliotek. Modellen baseras på statistik gällande antal personer som rör sig i ett specifikt område samt befolkningsstatistik.

Kulturförvaltningen har fortsatt ambitionen att etablera ett nodbibliotek vid Liljeholmens centrum. Nodbiblioteket ska ha ett större upptagningsområde och avlasta och komplettera de närliggande lokala biblioteken. Uppskattningsvis kommer biblioteksverksamheten att locka ca 500 000 besökare årligen.

Kulturskolan

Inte heller kulturskolan har i dagsläget några egna lokaler i Liljeholmen. De närmaste egna lokalerna är belägna i Gröndal samt i Hägerstensåsen. Verksamheten i Gröndal har drygt 400 elever. Här finns salar för dans, teater och två musikrum. Teaterscenenen utgörs av en black box med plats för 90 sittande. Teaterverksamheten i Hägerstensåsen har knappt 200 elever. Här finns en teatersal. För båda lokalerna är hyreshöjningar att vänta. Det finns även arbetsmiljöproblem kopplad till dålig luft i de båda nuvarande lokalerna. Kulturskolan bevakar därför möjliga ersättningslokaler i området.

Det är angeläget att kulturskolans lokaler ligger rätt geografiskt och utvecklas i takt med stadens utveckling, men också att kulturskoleverksamheten i skolorna sker på de platser där den är tillgänglig för många. Kulturskolans årliga statistik från SWECO kring unika elever som deltar i kulturskolans verksamhet visar att deltagare från hela Stockholm reser till de lokaler som ligger i närhet av goda allmänna kommunikationer. Särskilt till stadens knutpunkter. Kulturskoleverksamhet med goda allmänna

kommunikationer innebär en större tillgänglighet för alla Stockholms barn och unga.

Utbyggnaden av kommunikationerna till Liljeholmen gör att kulturskolan ser Liljeholmen som ett intressant och relevant område för nyetablering av verksamhet. Hägersten-Älvsjö är även det stadsdelsområde i Stockholm som förväntas öka sin befolkning i åldrarna 6-15 år mest fram till 2028.

I Kulturskolans lokalplan föreslår kulturskolan därför en kulturskolenod i Liljeholmen. Detta innebär att kulturskolan erbjuder alla fyra inriktningarna teater, konst och form, musik, och dans. Idag finns åtta sådana noder i staden. En nod bör vara lättillgänglig, det vill säga följa tunnelbanelinjerna, samt ha ett stort upptagningsområde med ca 2000 elever i veckan.

Kulturskolan ser behov av en multianpassad lokal (teater, musik, dans) och cirka 10 anpassade rum att bedriva verksamhet i. Kulturskolans lokaler kan även samnyttjas med andra aktörer. Kulturskolan betonar särskilt vikten av samplanering med biblioteket och skolor. Samtidigt är det viktigt med kontinuitet där kulturskolan är garanterad tillgång till lokalerna under eftermiddagar och kvällar.

Goda förutsättningar för samverkan

I budget 2022 pekas vikten av effektiva, samnyttjade lokaler ut som en nyckelstrategi för stadens framtida lokalförsörjning. Samverkan och samlokalisering är också, i enlighet med det av kommunfullmäktige antagna Kulturstrategiskt program för Stockholms stad, en prioriterad fråga för staden.^{viii}

Kulturförvaltningen bedömer att det i Liljeholmen finns goda möjligheter för bibliotek och kulturskola att samnyttja lokaler tillsammans med andra aktörer. Det finns ett flertal aktörer som har konkreta planer för området, har liknande prioriterade målgrupper och behov och som är intresserade av att delta i stadens utveckling.

En samlokalisering mellan olika verksamheter genom skapandet av ett kulturhus där olika verksamheter kan nyttja ytorna vid olika tider på dygnet, kan bidra till att möta befintliga behov i Liljeholmen, så väl som i ett större upptagningsområde.

Kulturförvaltningens samlade bedömning – ett kulturhus i Liljeholmen

Kulturförvaltningen bedömer sammanfattningsvis att det finns goda förutsättningar för ett kulturhus i Liljeholmen för att:

- Nå ut och erbjuda ett kulturellt utbud och annan service till stadsdelens ökande antal invånare och förbipasserande,

svara mot behoven i ett större närområde än det allra mest lokala – med prioritet barn och unga.

- Möta kulturlivets behov av spelplatser liksom civilsamhällets behov av mötesplatser.
- Samnyttja lokaler så att olika verksamheter kan nyttja lokalerna under olika tider på dygnet. Detta leder till så väl ekonomiska vinster som bättre service för medborgarna.
- Bidra till en mer aktiv och tryggare stadsdel, också på kvällstid.

Innehåll och utformning

Liljeholmens kulturhus bör rymma bibliotek, kulturskola och andra potentiella partners för samverkan. På ett öppet och gränsöverskridande sätt breddas både biblioteks- och kulturskolebegreppet och blir dessutom en nod för samhällsviktig service. Detta är en miljö som präglas av stor flexibilitet och som befinner sig i ständig utveckling och förändring utifrån användarnas behov, men också utifrån personalens utforskande arbetssätt. Förhoppningen är att ett stort antal aktörer ska kunna samarbeta inom kulturhuset, så som bibliotek, kulturskola, stadsdelsförvaltning, lärosäten, studieförbund, stadsarkivet, andra kulturaktörer samt föreningar för att skapa en bred palett av värdefulla funktioner för medborgarna. Kulturhuset blir en nod som kompletterar och stärker de verksamheter som finns i närområdet.

I kulturhuset ryms böcker och andra medier, en eller flera programscener, en så kallad Black box, möjlighet till filmvisning, en digital helpdesk med teknikstöd, ett stort antal datorer att låna, grupp-, studie- eller mötesrum, som även ska gå att låna för praktisk estetisk verksamhet. Det bör finnas en studio för film-, musik- och poddredigering samt ett utrymme för kreativ verkstad och program för att främja innovation, talangutveckling och eget skapande för alla, oavsett ålder. En egen biblioteksavdelning, PUNKT, kan vara riktad särskilt till ungdomarna i området. Biblioteksdelen har en stor barnavdelning som dominerar i yta, där fokus ligger på den taktila och rumsliga upplevelsen.

Kulturskolans utbud är brett. Utbudet består av längre och kortare kurser inom musik, dans, teater, musikal, konst och media (termins- och kort/lovkurser). Kulturskolan samarbetar också med skolor i området, där samnyttjande av lokaler är en del av samarbetet. Kulturskolans behov i Liljeholmens kulturhus är tillgång till flertalet (cirka 10) rum att bedriva verksamhet i.

Viktiga fördelar med att kulturskolan och biblioteket huserar i det nya kulturhuset är möjligheten att samordna personalresurser och använda lokalerna året om och under större tid av dagen.

Kulturskola och bibliotek har, till viss del, verksamhet vid olika

tidpunkter, vilket underlättar samnyttjande av vissa lokaler. Kulturskolan bedriver inte verksamhet på förmiddagen medan biblioteket ofta har aktiviteter för förskola, åldrarna 0-5 år, på förmiddagarna.

Lokalerna kan nyttjas av andra aktörer som bedriver samhällsservice. Självklart fungerar kulturhuset som vallokal vid alla allmänna val. Det ska finnas möjlighet för konstnärer verksamma i området att ställa ut och synliggöra sin konst. Multifunktionalitet bör prägla kulturhuset, och ytor kan komma att förändras över tid. Det är viktigt att detta blir ett framtidens hus där man ständigt utforskar nya uttryckssätt och behov.

Målgrupper

Liljeholmen är en växande stadsdel där befolkningen ökar inom flera olika åldersgrupper. Särskilt stor är dock ökningen av barn och unga, vilket delvis syns i antalet förskolor i området. Liljeholmen är samtidigt inte en isolerad stadsdel utan genomströmmas av många personer. Ett tydligt exempel på det är ett stort antal gymnasieskolor i Liljeholmen, där det går många ungdomar som bor i andra stadsdelsområden, och de spenderar stora delar av sina dagar i området omkring Liljeholmen. Den stora koncentrationen av ungdomar attraherar även ungdomar från andra delar av staden som inte går i skolan i Liljeholmen till området.

Målgrupperna för Liljeholmens kulturhus är därmed väldigt breda och riktar sig till alla boende och tillresta, men speciellt fokus läggs på:

- Små barn 0-5 år
- Tonåringar 13-19 år

Kulturhuset ska välkomna barn och unga under deras fritid, men även ha en nära samverkan med den närliggande ungdomsgården, skolor och inte minst förskolor. Enligt Skolbiblioteksplan för skolor och förskolor i Stockholms stad 2021–2024 är Stockholms stadsbibliotek förskolornas bibliotek.

Kulturhusets placering i Liljeholmen

Kulturförvaltningen ser ett tydligt behov av centralt placerade lokaler vid Liljeholmen, både för biblioteks- och kulturskoleverksamheten. Den geografiska placeringen, genomströmningen i området av viktiga målgrupper, knutpunkten för kollektivtrafiken och närheten till ett stort antal upptagningsområden gör att Liljeholmen för båda verksamheterna lämpar sig för etablering av en nod. I och med att stadens tydliga inriktning är att verksamheterna ska samverka lämpar sig platsen ytterst väl för etablering av ett kulturhus som kan erbjuda service för ett stort antal

invånare från olika delar av staden. Ett centralt läge ökar även möjligheten att bidra trygghetsskapande i området runt Liljeholms torg. I detta tidiga skede har verksamheterna gjort beräkningar på en lämplig yta och tittat på framför allt Kista bibliotek som förebild, men i detta fall skulle ytan delas av kulturskola, bibliotek och eventuellt andra verksamheter som kan hyra in sig. Enligt förvaltningens beräkningar vore en yta på cirka 2500-3000 kvm rimlig.

Kulturförvaltningen har i sonderande samtal med stadsbyggnadskontoret inhämtat information om Liljeholmens utveckling och kring platser som kan övervägas. Det finns flera tänkbara alternativ och kommande steg i etableringen får visa vilket som sammantaget blir mest lämpligt.

Kulturförvaltningen för diskussioner med Citycon om möjliga ytor i deras kommande utbyggnad av centrumanläggningen. Citycon har i april 2022 föreslagit en placering där och har från sitt håll pekat ut en yta på ca 2500 kvm som intressant för potentiell kulturhusverksamhet. Ytan ligger på plan 2 med möjlighet till tillträde både via rulltrappa från nuvarande galleria och via en tänkt plaza i en ny del av centrumanläggningen. Denna plaza förbinder den gamla delen av gallerian med den nybyggda och den fungerar också som ett gångstråk som binder ihop Liljeholmstorget med Nybohov. Den utpekade ytan finns i en idag befintlig byggnad, det så kallade K-konsulthuset, eller vårdhuset. Detta hus kommer att totalrenoveras både interiört och exteriört för att helt integreras i de nya delarna av centrumet. Läget skulle innebära synlighet via fönsterpartier ut mot Liljeholmstorget och mot plazan inne i gallerian.

Den av Citycon föreslagna placeringen av kulturhuset.

Ett annat läge som kulturförvaltningen undersöker ligger nära Liljeholmens centrum i parkläge vid sjön Trekanten. Utöver detta bevakar kulturförvaltningen möjligheten till etablering i kvarteret Rosteriet respektive Tryckeriet i angränsande kvarter.

Referenser

Referensobjekt internt i staden är Kista bibliotek som har en motsvarande placering och storlek som Citycons förslag. Konceptet skiljer sig dock från det tänkta kulturhuset i Liljeholmen som skulle innehålla en större bredd av verksamheter. Verksamhetsmässigt är Östberga kulturhus ett exempel på en lyckad samverkan mellan ett flertal verksamheter och en bra förebild för ett koncept som i detta fall skulle gå att skala upp.

Det finns också intressanta referensobjekt ute i landet som är värda att fördjupa sig vidare i och inhämta lärdomar från, som t ex Messingen i Upplands-Väsby, Kulturkvarteret i Örebro, samt kulturhuset Sara i Skellefteå.

Internationellt är Ode/Oodi i Helsingfors och Deichman Bjørvika i Oslo intressanta referenser, även om de till ytan är mångdubbelt större än det tänkta kulturhuset i Liljeholmen. De ger inspiration för arkitektoniskt mod, hur verksamheter kan samspela och för nytänkande kreativa lösningar vid byggandet av ett bibliotek/kulturhus.

Preliminär tidsplan

- December 2022 – Utredningen presenteras för kulturnämnden
- 2023 – Inriktningsbeslut i kulturnämnden
- 2024 – Genomförandebeslut i kulturnämnden
- Etablering – anpassas i tid till pågående stadsutvecklingsprojekt i Liljeholmen

ⁱ 2019 hade bytespunkten Liljeholmen 14000 på och avstigande under maxtimmen. I Region Stockholms Remisshandling till Kollektivtrafikplan 2050 beräknas antalet öka med 60 % till 2030 och med 142 % till 2050.

ⁱⁱ Lövholmen Kulturlivsanalys, 2021-11-19, Nyréns arkitektkontor

ⁱⁱⁱ Kulturkärnan innefattar konstnärer inom kulturella sektorn som inkluderar branscherna artistisk verksamhet, stödtjänster till artistisk verksamhet, drift av teatrar och konserthus samt litterärt och konstnärligt skapande.

^{iv} Konstnärliga verksamheter och ateljéer i Stockholms stad, Stockholms stad/Spacescape, 2021

^v Lövholmen Kulturlivsanalys, 2021-11-19, Nyréns arkitektkontor

^{vi} Stockholms kulturkartor – En kartläggning av stadens kulturliv 2019, Kulturförvaltningen 2022

^{vii} Kultur och trygghet – En fallstudie av Östberga, Kulturförvaltningen Stockholms stad, 2020

^{viii} Kulturstrategiskt program för Stockholms stad, [Kulturstrategiskt program för Stockholms stad \(start.stockholm\)](#)